తెనుగురక్తం చప్పబడిపోతూ వుంది

"చిత్తంచిత్తం. వొక్క కలంపోటుతో తమ రొక బ్రాహ్మణకుటుంబానికి యావజ్జీవమూ అన్నంపెట్టగలరు"

"అన్నం పెట్టినా సున్నం పెట్టినా జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటుగారు. నావల్ల యేమవుతుందీ?"

"పేరుమట్టుకు వారిదే - అంటే మనవిచేసుకుంటాను. ఒక సత్రం వుందంటే దాన్నేర్పరిచిన దాత వేరూ, అక్కడ కనిపెట్టుకుని వుండి, సర్దుబాట్లు చేసే గుమాస్తా వేరూను. ఆదాత అజ్ఞని శిరసావహించడం గుమాస్తా పని కాదా మహానుభావా?"

"నేను దాతను కానే?"

"తమ రలా సెలవిస్తే నేనేం మనవి చేసుకోగలనూ? సబ్‌కలెక్టరుగారి సిఫారసు అంగీకరించకుండా జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటు ఏచెరువు నీళ్లు తాగగలడూ?"

"అది పూర్వకాలపుమాట. అంటే అప్పు దేముస్సద్దీ ప్లీడరో ప్రెసిడెంటుగా వచ్చేవాడు. అధికార్లతో యెలా మసులుకోవాలో వారికి బాగా తెలిసేది. ఇప్పటివాళ్లు చాలామంది మాట సుమండీ. పెద్దసంతకమా చిన్న సంతకమా అని దఫేదారు నడిగి-"

"తమరే వుపక్రమించారు కనక విన్నవించుకుంటాను. మన ప్రెసిడెంటుగారు - చిత్తగించారూ? కేవలమూ - రాత్రీ పగలూ కూడా మెరకవీధి-"

"సాటిబ్రాహ్మణ్ణి పట్టుకుని అలా అంటా వేమిటయ్యా?"

"సాటివాడు కనకనే మాకీ తిప్పలు. ఏనాయుడుగారో, యేచౌదరిగారో అయితే-"

"బ్రాహ్మణయుక్తి అంతా కురిపించేస్తున్నావే?"

"ఇందులో యుక్తం వుంది మహాప్రభూ?"

"అయితే సంగతంతా తెలిసే వుంది కదా, పోనీ, యేనాయకురాలినో పట్టుకోరాదూ?"

"తమవల్ల కాకపోతేగదా?"

"అయినా సులభంగా పని జరిగిపోయాటప్పుడు ఆలోచన యెందుకూ?"

"ఇంటిల్ల పాదిమీ వొక నెల పస్తుండేనా యేదో సప్లయి-"

"జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటు కయితే సప్లయిలు మహాబాగా చేస్తారు ప్రజలు"

"చిత్తంచిత్తం, నాది పొరపాటే. రేపీపాటికి-"

"ఏదో మాటవరసి కంటే యిలా మొదలుపెట్టావేమిటయ్యోయ్! ఈకాస్తశిఫారసుభాగ్యానికీ నేను లంచం పుచ్చుకుంటానుటయ్యా!"

"లంచమా! ఎన్ని వేల గుండెలున్నాయి ధర్మరాజు వంటి తమ సన్నిధిలో అలాంటిమాట అనడానికి నాకూ? అసలు తమకి లంచం యివ్వడానికి నాకు తాహతుమాత్రం వుందా.... మాకింత అన్నంపెట్టినందుకు తమకి వుప్మాలోకి వొక మణుగునెయ్యి, తమరు వాసనేనా చూడరుగాని, అయినా యేపులుసులోకేనా పనికివస్తుంది వొక బుట్టెడు బెల్లం, - అన్నట్టు మరిచిపోయాను వొక డబ్బా తేనెపానకం-"

"ఇవీ, యింకా యిలాంటివీ నాకు సప్లయి చేస్తానంటావా యేమిటి? దిట్టమైనవాడవే"

"తమరాగ్రహపడరని ధైర్యం-"

"మా పెద్దమ్మాయీ, అల్లుడూ. పిల్లలూ వస్తున్నారు రెండురోజుల్లో అసలు నేనే కొంటాను గానీ-"

"వద్దువద్దు. తెల్లవారేటప్పటికి నేను దాఖలుచేసుకుంటాను. నేనూ ఆడపిల్లలు గలవాణ్ణి. ఆడపిల్లలికి పుట్టింటిఆశ యెంత వుంటుందో, వాళ్లకి తల్లిదండ్రులు పెట్టుపోత లెలా చూడాలో నాకూ తెలుసు. ఇంతకీ నాకొడుక్కి తమరింత అన్నంపెట్టించాటప్పుడు నేను తమ అమ్మాయిగారికి కాస్త వుప్మా, కాఫీ-"

"అవునవును. బెల్లంమాట కేం గాని - వెధవబెల్లం మాయింటో యీగలు కూడా దానిమీద వాలవు. నువ్వు కాఫీ అంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది, నీదగ్గిర యీ మధ్యనే యీనిన ఆవుందిట కాదూ?"

"వుంది మహారాజా, వుంది. జ్ఞాపకం వచ్చింది కాదు. స్వయంగా తోలుకువస్తాను నేను"

"గోదానం చేసుకున్నా ననుకుంటావా యేమిటి?"

"రామరామా! దానం పట్టేదాకా తమకేం?"

"బ్రాహ్మల కిస్తే యేపేరు పెట్టినా దానమే అవుతుంది; కాని మాకిచ్చింది - విన్నావూ? సప్లయి. ఇనాము. నజరానా అంటే అదే. సామాన్యులు దాన్నే నేమా నంటారు"

"చిత్తం, చిత్తం"

"అసలు మాకు ప్రతిగ్రహాధికారమే లేకుండా చేశారు కాదూ మీ బ్రాహ్మలూ?"

"అనకూడదు కానండి - పూర్వపువాళ్లు ముక్కు మూసుకూచోడం తప్ప మరేమీ యెరగరు"

"కనకనే అప్పుడు దేశం బాగుండేది... అవును గానీ - తెల్లవారితే ద్వారపూడిసంతకి జవాన్లని పంపాలనుకుంటున్నాను, మానెయ్య మంటావా మరీ?"

"ఇంకెందుకు మహాప్రభూ?"

"మాఅమ్మాయి యిక్కడ వున్నంతకాలమే - కాదంటే వొంటిపూట పడీదాకానూ. తరవాత మీ ఆవు మాకక్కరలేదుసుమా"

"ఏదో శాస్త్రం చెప్పిన తరవాయిగా వొట్టిపోయాక గుదిబండలాగ - నేను వచ్చి తోలుకుపోతాను కాదూ అన్నదాతా"

"సరే అయితేనూ. నువ్వు మాకు ఆవుని తోలిపెడితే యీకారణంవల్ల కూడా అది గోదానంలో చేరదు సుమా"

"అసలు తమకి సందేహం-"

"సందేహాని కేమీ లేదు గానీ - అసలు సందేహం యేమిటి గానీ - యింకోటి కూడా వుంది చూశావో లేదో గానీ"

ఏమిటండి?"

"నిజంగా అది దానమే అనిపించుకుంటే మళ్లీ నువ్వు తోలుకువెళ్లడం దత్తాపహారం అయిపోతుంది. నీకు ఆ పాపం చుట్టబెట్టుకోకుండా వుండడానిక్కూడా దాన్ని దానంలో చేర్చడానికి వల్లకాదు. తెలిసిందా?"

"చిత్తంచిత్తం"

"సరే వెళ్లు... రేపు పొద్దున్న కనబడతావు కాదూ?"

"కాకులు కూశాటప్పటికి వచ్చి లేపనూ తమర్ని?"

"అదీ తెలివి. వెలుగు వచ్చిం దంటే దిక్కుమాలిన ప్రజలు - "

"ఒక పని చేస్తే?"

"ఏమిటది?"

"రాత్రి పన్నెం డయాటప్పటికి-"

"బాగుంది. మేము సినీమాకి వెళ్లి వచ్చాటప్పటికి తోలుకువస్తా వన్నమాట"

"చిత్తం"

"ప్రెసిడెంటుతో నేనీ సాయంత్రమే చెప్పి వుంచుతాను, తరవాత వుత్తరం పట్టుకువెడుదువుగాని"

"చిత్తం మహాప్రభూ!"

"మరివెళ్లు"

2

"మణుగునెయ్యే?"

"మరి తప్పదు"

"వొప్పుకుని కూడా వచ్చారాయేమిటీ?"

"లేకపోతే చావనా?"

"ఇంకేమీ లేవు కదా?"

"ఆ-వు-కూ-డా-"

"ఏమిటీ?"

"మన ఆవుని కూడా తోలిపెట్టాలి"

"కొంప ముంచారు"

"ఎలాగో సమాధానం చెప్పుకోవాలి. వుద్యోగం అంటే మాటలతో వుం దనుకున్నావా యేమిటి?" ఇంతకీ అది అబ్బాయికి అత్తవా రిచ్చిందే కదా?"

"మీకేమేనా మంచీ చెడ్డా వుందా లేదా?"

"ఏం?"

"మనమరాలికి పాలకోసం కదా వియ్యాలవారు దాన్ని తోలిపెట్టారు?"

"దానితండ్రికి నౌకరీ రావడానికి మనంతోలిపెట్టాలి"

"నలుగురూ గడ్డిపెట్టరూ?

"ఆయన అన్నం పెట్టడం లేదూ?"

"......."

"......."

"కాకపోయినా నాకేం? అది కోడలిది కదా? దాని యిష్టమూ, అబ్బాయి మనస్సూ, ఆపైని మీ అవసరమూనూ. మీచిత్తం వచ్చినట్టు చేసుకోండి"

"అబ్బాయే తోలుకువెడతాడు, మనకేం?"

"చంటిపిల్ల నోటిదగ్గిరి పాలు పడగొట్టి - పిల్లలున్నారా ఆకలకటేరుకి?"

"రెండు రోజుల్లో కూతురూ, అల్లుడూ మనమలూ వస్తారుట, వాళ్లకి కాఫీ-"

"కూతుళ్ల తండ్రేనా? నోరెలా వచ్చిందో?"

"అధికారం - అధికారం - వాళ్లకి సాగం దేమిటి?"

"చంటిపిల్ల - మూడుమాసాలగుడ్డు - దాని వుసురు తగలదూ ఆయముడికీ?"

"మాట్లాడవద్దు, గప్‌చిప్! నిప్పున్న కర్ర తగులడకమానదు. ఇక వూరుకో, పింఛను పుచ్చుకున్నాక వీళ్ల మొగం చూసేవా డెవ డింకా?"

"ఆనక ఆయన గతేమిటో కాని యిప్పుడు మన పిల్ల కడుపు మాడుతుంది. ఇక డబ్బాపాలు పొయ్యాలి"

"వొక్కనెల, వొక్కనెల వోపిక పట్టు. కోడలికి కూడా కష్టసుఖాలు బోధించు. ఆపూచీ అంతా అబ్బాయిదే కానీ - నెల తిరిగేటప్పటికి నలభైరూపాయలూ గళ్లున చేతిలో పడతాయి. మొదటినెల జీతం రాగానే మాంచి కామధేనువులాంటి ఆవుని కొనేస్తాను అదిపెట్టీ. రెండోనెలజీతం పెట్టి వొక్క బనారసు చీర - చూశావూ? అది పచ్చని మనిషి కనక వూదారంగుది - జరీ పువ్వులుది కొని కట్టబెట్టా మంటే మొగం

యింతవుతుంది దానికి. మూడోనెల జీతంతో బుల్లెమ్మకి బాలతొడుగు. దానితో దాని కడుపు కొట్టిన దోషం పోతుంది. తరవాత సంసారం పూటుగా–"

"అఘోరించినట్టే వుంది మీ కల్పన. చాల్లెండి ఇక వూరుకోండి. ఇదో ప్రజ్ఞగా యెక్కడా చెప్పకోకండి నలుగురూ తాటాకులు కడతారు."

"వాళ్ళ మొహం. అబ్బాయికి వుద్యోగం అయిందంటే నేనిక యీ పుండాఖోరులతో మాట్టాడతానూ?

3

"... తమ రలా అంటే – "

"నేనన్న దేంవుందీ యిందులోనూ? అసలు సంగతి చెప్పాను. ఆపైని మీయిష్టం"

"అలా కాదు. తమరు కోప్పడితే నేను ఆగలేను. బ్రాహ్మణ్ణి. బీదవాణ్ణి. కుటుంబీకుణ్ణి. తమరు కాస్త అనుగ్రహించాలి"

"వారింటికి రాగానే దర్శనం చెయ్యడానికి మీకేమీ అడ్డులేదు... ఏం?"

"తమరు నాలికచివరనుంచి మాట్టాడితే–"

"మరి నువ్వు?"

"......"

"వంగతోట దగ్గిర బావ కాదు కాబోలు"

"..... కటాక్షించాలి"

"ఊఁ – హూఁ"

"అలాకాదు...."

".....లింగూలింగూ అయిదు రూపాయల కాగితం జేబులో పడేసి పర్వతం లాక్కుపోతా నంటా వేమిటయ్యా? వేషగాడవే"

"మహారాజులు కాదూ? ఇవి చేతులు కావు కాళ్లు. రుద్రాక్షతావళం తాకట్టు పెట్టి తెచ్చానీఅయిదు రూపాయలూనూ. ఇక నన్ను కోసినా తేలేను. మమ్మల్ని రక్షించాలి"

"....అత్యాశ మీబ్రాహ్మలకి చెల్లింది; కాని మాకు కాదు. రేపు – తెలిసిందా? ఉదయం యెనిమిదిన్నరకి వస్తే వారు కాఫీపుచ్చుకునేటప్పుడు దర్శనం చేయిస్తాను. జవానుకి మాత్రం వొక రూపాయి తప్పదు సుమండీ"

"అదోటి కూడానా?"

"అంతా వాడితోటే వుంది"

"ఇక తల వొక్కటీ మిగిలింది. ఆరురూపాయకోసం అది తాకట్టుపెడతాను. తప్పుతుందీ మరీ?"

"....కాని వున్న సంగతి చెబుతున్నాను నేను. మోసం చెయ్యడమూ దగాచెయ్యడమూ నావల్లకాదు. ఇన్ని విధాల ప్రాధేయపడతున్నారు కనక నామనస్సు వెన్నలాగ కరిగిపోతోంది.... కరిగేపోయింది కూడానూ. మరి చెబుతాను వినండి"

"చెప్పండి"

"ప్రెసిడెంటుగారికి సబ్‌కలెక్ట రంటే యిష్టం లేదు"

"చచ్చాను... ఏం?"

"కారణం యేమయితే .యేం? అది అలాగా. ఆవుత్తరం నాలిక గీసుకోడాని కేనా పనికిరాదు"

"కొంపగుల్ల-"

"అక్కడ యేమాత్రం?"

"రామరామా! బ్రాహ్మణపక్షపాతి అండీ కలక్తరుగారూ. ఆశ్రయించాను. అనుగ్రహించారు"

"సరే, ఏంజరిగిందో జరిగింది కుంభకోణం. నా కెందుక్కానీ - చెప్పాను కాదూ? ఆవుత్తరానికీ తెల్లకాగితానికీ వొక్కటే విలువ"

"మరి గతేమిటీ?"

"అనుమాన మైన దారి వుంది. కావలిస్తే చెబుతాను"

"సెలవివ్వండి"

"ఆ వుపాయం చేశా రంటే మీరు వారి దర్శనమే చెయ్యనక్కరలేదు. తెల్లవారేటప్పటికి ఆర్డరు చేతిలో పడుతుంది"

"అనుగ్రహించమన్నాను కాదూ?"

"అప్పుడు మాత్రం నాకింకో కాగితం - తెలిసిందా? "ఊ" అంటే గాని నేనిక చెప్పను"

"ఎక్కడ తేనూ?"

"మణుగునెయ్యి, బుట్టెడు బెల్లం, డబ్బా తేనెపానకం-"

".... తమ రేమిటేమిటో సెలవిస్తున్నారు. నాతల విలవ తెలుసుకుని తమ రేమన్నా-"

"నీతల విలవ ఆవే చెబుతుంది"

"......."

"వులిక్కిపడతావేం?"

"......."

"మాట్లాడ వేమయ్యా?"

"ఆ వుపాయం యేదో చెప్పండి"

"అలా దారిలోకి రా. తప్పకుండా యిస్తావు కాదూ? .... లేకపోతే మళ్లీ వెలుగు వచ్చేటప్పటికి ఆర్డరు రద్దు"

"......."

"బాగా జ్ఞాపకం వుంచుకో. మరి విను; మెరక వీధి.... చె-బ్రా.... ఆణిముత్యం - పేరెప్పుడేనా విన్నావా?"

"లేదు. ఎవరండి ఆయన?"

"ఆయన కాదు ఆవిడా. వేశ్య"

"...... సరే, సెలవివ్వండి"

"అది చాలా అందమైనది. మాంచి ముమ్మరంలో వుంది. చూస్తే విడచిపెట్టడం కష్టం. అప్పుడే నలుగు రైదుగురు పకీరు లయిపోయారు-"

"వర్ణన అక్కర్లేదు. చెప్పండి"

"అది శిఫారసు చేస్తే పని జరుగుతుంది. మరి నీ తెలివి తేటలు వినియోగించుకో"

"వేదం చదువుకున్న వాణ్ణి -"

"నీకొడుక్కికూడా ఆవేదమే చెప్పుకుంటే యీతిప్పలు లేకపోవును కాదూ?.... వేదాలూ, శాస్త్రాలూ మీకే వుండాలి. ఉద్యోగాలు కూడ మీరే కొట్టెయ్యాలి. కదూ?"

"......."

"......."

"ఇక యీవుత్తరం-"

"ఆముదం అన్నమాట. ఒకటో నెంబరు అంబాజీపేట సరుకు. పేగులు మహాబాగా శుద్ధి చేస్తుంది. చేసేసింది కూడానూ"

"పుండుమీద కారం చల్లుతున్నారు"

"చీము పట్టకుండా తొరగా మానిపోతుంది, నయమే కాదూ?"

"........"

"వెళ్లవయ్యా వెర్రిబ్రాహ్మడా! తెల్లబోయి నుంచుంటే పన్లు అవుతాయిటయ్యా యీరోజుల్లోనూ?"

"ఆపని చెయ్యక తప్ప దంటారా?"

"తప్పకేం? నిర్బంధమా యేమిటి? మానెయ్యడమే నాసలహా. అదే మహా వుత్తమమైన పని. అయితే: దానికి ముందు.... వుద్యోగవాంఛ వుందే, దానమ్మ కడుపు కాల, అది చేస్తూ వుంది యిదంతానూ. కనక యెలాగేనా అది కాస్త వదిలించుకోగలిగితిరా యిక వేశ్యాదర్శనమూ అక్కర లేదు, చివరికి దేవతాదర్శనం కూడా అవసరం లేదు. నిశ్చితంగా కూచుని, జంధ్యాలు మెలివేసుకుంటూ వేదాలూ, శాస్త్రాలూ - మరి దయచెయ్యండి"

"......."

4

"ఎవరు మీరు?"

"మేం బ్రాహ్మలం"

"దండాలు, ఏం పనిమీద దయచేశారూ?"

"శ్రీకృష్ణార్పణం,..... పెద్దపనిమీదే వచ్చాను"

"మేళం కావాలా?"

"నాకంత తాహతూ లేదు, ప్రస్తుతం అవసరమూ లేదు, ... బహుకుటుంబీకుణ్ణి. రెక్కలే ఆధారం, అన్నం పెడతా వని వచ్చాను"

"అలా కుర్చీలో దయచెయ్యండి...."

"......."

"...... తమవంటివారిని సత్కరించడానికి తాహతు లేదు. పైగా యోగ్యత కూడా లేదు. అయినా "పత్రం, పుష్పం, ఫలం, తోయం-" శ్రీకృష్ణులవారు సెలవిచ్చారు కారూ?.... ఆశీర్వదించండి"

"నాలుగు రూపాయలు చేతిలో పెట్టి శక్తి లేదనీ, యోగ్యత లేదనీ-"

"వొక్క నెల గ్రాస మేనా యివ్వలేకపోయాను, సిగ్గుగా వుంది"

"అమ్మా! విన్నాను నీయోగ్యత. విన్నదానికి నిదర్శనం కనపడుతోంది.... కాని.... నువ్వు వొక్క సంగతి కొంచెం ఆలోచించాలి. నేను నీదగ్గిరికి డబ్బు కోసం రాలేదు. కనక యివి నీదగ్గిర వుంచు"

"..... మీదగ్గిరే వుంచండి, మరి నేను పుచ్చుకోను... ఇక నావల్ల తీరవలసిన ప్రయోజనం యేమిటో చెప్పండి"

"చెప్పమంటావా?"

"సందేహం యెందుకూ?"

"సందేహమే లేదూ, చాలా ఆశపడి వచ్చాను"

"కానివ్వండి చెయ్యతగిందీ, చెయ్యకలదీ అయితే నేను నుంచున్న పళంగా తయారూ"

"అనుగ్రహం వచ్చిం దంటే నువ్వు మాకందరికీ అన్నంపెట్టగలవు. అంచేతే నిన్ను వెతుక్కుంటూ వచ్చాను"

"ఊహూఁ"

"వేశ్యావాటికలో అడుగుపెట్టడాని కిదే నాకు మొదలు. సగం చచ్చివచ్చాను; కాని నీయోగ్యత చూడగా సిగ్గుపడవలసిన పని కనబడదు"

"మీ పని చెప్పండి ముందు"

"చేస్తా నని నువ్వు ముందు వాగ్దానం చేస్తేగాని నేను చెప్పలేను"

"అలాటి వాగ్దానం నే నెప్పుడూ చెయ్యను. వేశ్యల వల్ల నెరవేరే రాచకార్యాలేమీ వుండవు. వున్నా - చెప్పాను కాదూ? నాశక్తినిపట్టీ, ఆపనియొక్క మంచిని పట్టీ నా సాయం వుంటుంది"

"నాకు ఆరుగురు కూతుళ్లు, ఇద్దరు కాపరాలు చేసుకుంటున్నారు. ఇంకా ముగ్గురికి పెళ్ళిళ్లు చెయ్యాలి. ప్రస్తుతం మూడో పిల్లకి కార్యం చెయ్యాలి.... ఇదిలా వుండగా, నాకొక్కడే కొడుకు. ఆకొడుక్కొక్కకూతురు. అది మూడుమాసాల గుడ్డు-"

"పొద్దున్నే చూస్తే పాపాలు పోగొట్టే కుటుంబం అండీ మీదీ"

"నీకలా తోచడం నాఅదృష్టమే.... ఆకొడుకుని కష్టపడి మెటిక్కులేషన్ చదివించాను. యల్టీకూడా అయిపోయాడు. ఉద్యోగం - అంటే యిప్పుడు మేష్టరీ కోసం తిప్పలు పడుతున్నాను"

"..... ఊంహూం"

"అది నీశిఫారసువల్ల నెరవేరుతుం దని తెలిసింది.... మా అమ్మవుకాదూ?.... ఈపుణ్యం కట్టుకోవూ?"

"అది యిచ్చేవా రెవరూ?"

"జిల్లాబోర్డు-"

"ఆ!"

"ప్రెసిడెంటుగారు"

"..... నేను శిఫారసు చేస్తే యిస్తారని మీ కెవరు చెప్పారూ?"

"ఎప్పుడూ వారి దగ్గిర వుండే గుమాస్తాగారు చెప్పారు"

"శ్రీహరీ....శ్రీహరీ!"

"ఏమమ్మా?"

"....ఆబుగ్గమీసాల యెలుగ్గొడ్డా మీకిలా చెప్పింది?"

"అవును, ఆబోసినోటిపులే"

"......"

"......"

"..... దేవు దున్నాడా శాస్త్రుల్లుగారూ?"

"అలా అంటా వేమమ్మా?"

"ఇంకే మనాలీ? దేవుడు లేదు, దెయ్యాలు మాత్రం వున్నాయి. ధర్మం లేదు, అధర్మం అంతటా నిండివుంది. మంచి మందులో కేనా లేదు. దౌర్జన్యం ప్రభ వెలిగిపోతోంది. నీతి మాలోనే కాదు, మన దేశంలోనే లేదు. ఎవ రేం చెప్పినా శుద్ధ అబద్ధం తప్ప సత్యం లేదు. ఎక్కడ చూసినా హింస - ఎక్కడ పట్టినా రక్తం - దేవుడు లేనేలేదండీ"

"దేవు దంటే నమ్మకం పోగొట్టే సంఘటన యేమి సంభవించింది తల్లీ నీకూ?"

"..... కోప్పడవద్దు.... నన్ను నిందించవద్దు.... బ్రాహ్మల్లో ఛండాలు రున్నా రంటారా లేదా శాస్త్రుల్లుగారూ?"

"లే-ర-ని-చె-ప్ప-లే-ను"

"ఆఛండాలురికి మీరు చెప్పిన ప్రెసిడెంటు కుల పెద్ద"

"......"

"ఏం, కష్టంగా వుందా మీకు?"

"లేదు, లేదు, కాని పాకీవాళ్ల స్వాధీనంలో కూడా కొన్ని పను లున్నాయి"

"నిజమే; కాని పాకీవాళ్ల నేమీ అనకండి మీరు. పాకీపని వాళ్లకి వృత్తి. వృత్తికీ, గుణాలకీ సంబంధం వుంటుందా?"

"వుండదు"

"పాకీవాడు పాకీపని చెయ్యాలి. లేకపోతే అంతకంటే యెక్కువ తాహతు కనపరచాలి"

"అలాగే"

"అయితే, మరి బ్రాహ్మడు?"

"దైవికాంశ కనపరచాలి"

"మీప్రెసిడెంటు దగ్గిర ఆదైవికాంశ లవవేశమూ, లేనేలేదు, సరే కదా, రాక్షసుల అంశ పూర్తిగా వుంది"

"కొన్ని అవగుణా లున్నాయని విన్నాను; కాని పరమదుర్మార్గు డని తెలవదు. నీకేం అపకారం చేశాదు తల్లీ ఆయనా?"

"పశువు - కాదుకాదు, పశువే నయం అంతకంటేను.... వొక బ్రాహ్మల యింట్లో పెళ్ళికి నేను మేళం వెళ్ళాను"

"ఊహూ"

"మొగపెళ్లివారికి మీప్రెసిడెంటు దగ్గిరి చుట్టం.... పెళ్లికి వచ్చాదు.... వొక రాత్రి బసకి రమ్మని నాకు కబురు.... మీరు చెప్పిన బుగ్గమీసాల యెలుగ్గొడ్డే రాయబారి"

"తెలవక అడుగుతున్నాను. నీకూ ఆయనకీ యిదివరకి సంబంధం లేదూ?"

"కబుర్లు వచ్చాయి, అంగీకరించలేదు. మాపింతల్లి కూతురికీ ఆయనకీ సంబంధం వుంది. దానికీ, నాకూ వున్న అనుబంధాన్ని పట్టి నేను వల్లకా దన్నాను. వొకమా టీసంగతి దానితో చెప్పగా దానిమీద కొంచెం తర్జనభర్జన జరిగింది. ఈగొడవమీదే మరో నాలుగునెల్లకి వాళ్లకి చెడిపోయింది"

"చాలా గొడవ వుందే"

"నేనెవరి బసకీ వెళ్లను. మేళం వెళ్లినచోట బ్రాహ్మచర్యం ఆచరిస్తాను.... వల్లకా దన్నాను"

"సరే"

"నూరురూపాయల కాగితం చూపించాడు. నేను జవాబు చెప్పలేదు"

"......"

"మన్నాడు మధ్యాహ్నం సభలో నేను గజ్జెకట్టింవుండగా విప్పించి మరో సత్రకాయచేత కట్టించాడు. రాత్రి వూరేగింపులో నన్ను గజ్జెకట్టమన్నాడు"

"బోధపడింది. నీమీద పగపట్టా దన్నమాట"

"వాకబు చేశాను. మీప్రెసిడెంటుకి రూపతృష్ణ తప్ప మరేమీ లేదు. ఈకుట్ర అంతా యెలుగ్గొడ్డుది"

"మెహర్బానీకోసమా?"

"చాటునా మాటునా గడ్డికరవడానికి. తెలిసిందా."

"......."

"ఎంత కల్పనో చూశారా? సాధారణంగా మేము దబ్బు తెచ్చినవాడి నల్లా చేరనిస్తాం. అయితే, వాళ్లలో రసికులు నూటి కొకడో యిద్దరో వుంటారు. తతిమ్మా అంతా–"

"ఎందుకూ? తెలుస్తూనే వుంది కాదూ?"

"నేను శిఫారసు చెయ్యడం అంటే యేమిటో తెలిసిందా మీ కిప్పుడు?"

"తెలిసిం దమ్మా"

"నే నంగీకరిస్తా ననుకోండి. అయితే మీఅబ్బాయిగారికి వుద్యోగం యివ్వడం నిరుకా?"

"గుమాస్తా అలాగే చెప్పాడు"

"అంటే, నాఆత్మద్రోహమూ, ప్రెసిడెంటుపశుత్వమూ కలిసి వొక బ్రహ్మణకుటుంబానికి భుక్తి యేర్పరుస్తా యన్నమాట"

"......."

"నేనంగీకరించకపోతే మీపిల్లల నోటిదగ్గిరి అన్నం పడగొట్టినదా న్నవుతాను కూడానూ. కదుటండీ?"

"......."

"కనక శాస్త్రుల్లుగారూ! ఈరాత్రి ప్రెసిడెంటుని తీసుకురమ్మని యెలుగ్గొడ్డుతో చెప్పండి"

"......."

"వొక్క దమ్మిడీ అయినా పుచ్చుకో దని కూడా చెప్పండి."

"అమ్మా–"

"ఇంకా యేమిటీ?"

"ఏమీ లేదూ. నేను వచ్చినదారినే వెళ్లిపోతాను. నువ్వు ఆత్మద్రోహానికి సిద్ధపడవద్దు"

"ఏం?"

"ఇంతకుట్రా? ఇంత ద్రోహమా? తనెలాగా తార్పుడుకాడే. నన్ను కూడా తనలాగ తయారుచేస్తాడా యీనీచుడూ? నీకూ ప్రెసిడెంటుకీ యిదివరకే సమ్మంధం వుందనీ, నేను నీకే కాసో, రెండు కాసులో యివ్వవలసి వస్తుం దనీ సిద్ధపడివచ్చాను. పైగా నువ్వింత యోగ్యురాల వని యెరగనే యెరగను. నేను బ్రాహ్మణ్ణి. వేదం వల్లించాను. యాచన నావృత్తి. మరో నలుగుర్ని చూస్తూవుంటా నికముందు. కాని వొకవేశ్యని - కులాంగనలాగ అభిజాత్యం కల కళావతిని తార్చడానికి - స్వార్థంకోసం వొక భీతహరిణాన్ని పులివాత పడెయ్యడానికి నేను సాహసించలేను. తల్లీ! నన్ను క్షమించు. నాకోరిక మరిచిపో. నాకు సెలవియ్యి...."

"వల్లకాదు. శాస్త్రుల్లుగారూ! కూచోండి.... నేనా పని చేసితీరాలి. నామూలంగా వొక బ్రాహ్మణ కుటుంబానికి జీవనాధారం యేర్పడడం నాఅదృష్టం. నాజీవితంలో యిది వొక పవిత్రమైన సంఘటన. నేనెలాగా మగనాలిని కాను. పతివ్రత నంతకంటే కాను. కనక నేను పతితురాల నైపోను. నాకు విచారం లేదు. మీరూ విచారించకండి"

"తల్లీ - "

"ఇక నేను వినను. మీ రేమీ చెప్పవద్దు. ఇది యిలా జరిగితీరవలసిందే. చెప్పాను కానూ? పశువులతో సాహచర్యం మాకు పరిపాటే. శాస్త్రుల్లుగారూ! మీరు బెంగపెట్టుకోకండి. ఇందాకా నేను చెప్పిన మాటలు యెలుగ్గొద్దుతో చెప్పండి"

"నన్ను-"

"ఏమీ చెప్పనివ్వను. మీరు మరోలాగ చేశారంటే మీరు నేర్చుకున్న వేదానికి ద్రోహం చేసినవా రవుతారు"

"నాకంఠాని కురి బిగించావమ్మా."

"మరి వెళ్లండి. ఎప్పు డేనా దర్శనం మాత్రం దయచేస్తూ వుండండి. అమ్మగారికి నాదండాలు మనవిచెయ్యండి"

"అమ్మా! నోరు కుట్టేశావు. చేతులు కట్టేశావు. కాళ్లకి సంకెళ్లు తగిల్చావు. జీవచ్ఛవాన్ని చేసేశావు. ఏంయోగ్యత తల్లీ నీదీ! ఏం జన్మ తల్లీ నీదీ! వేశ్యాకులంలో నువ్వు తప్పపుట్టావమ్మా!"

"మాలో నాలాంటివాళ్లు - నాతల తన్నేవాళ్లు వేలున్నారు; కాని లోకం గుడ్డిదీ.... ఇదంతా అప్రస్తుత ప్రశంస. దయచెయ్యండి"

"..... ఎన్ని తిప్పలు కల్పించాడూ నాకూ? దేవుడు లేదూ? ఈద్రోహి - ఈ అప్రాచ్యుడు ముందుకు వస్తాడా?....."

5

"ఆర్డ రిచ్చారా నాయనా?"

"ఇవ్వనూ యిచ్చారు, వెంటనే వుళాక్కోనూ వుళాక్కున్నారు"

"అయ్యో! అదేం పోయేకాలం?"

"ఏం చెప్పనమ్మా? అంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరయిపోయింది. ఎక్కడ బయలుదేరామో అక్కడే వున్నా మిప్పుడు"

"నడుం విరిగిపోయింది... ఇలా కూచో.... ఏం జరిగిందీ?

"వింటే నువ్వు విచారిస్తావు. అంతా మరిచిపో. నాకు నచ్చిన పని చేసి నేనిక కుటుంబపోషణ చేస్తాను. నువ్వు "రామా కృష్ణా" అంటూ వొక చోట కూచో"

".......

"నేను మేష్టరీ చెయ్యను మొర్రో అంటే పోరి నన్ను ట్రెయినింగుకి పంపావు. ఇప్పుడు వుద్యోగంకోసం నానా మాలకూళ్లూ కుడిచావు. చివరికి నీతిగా బతికే అణిముత్యానికి కూడా వ్రతభంగం చేశావు. ఏం చేసినా వుద్యోగం లేదు. ఏమంటే - అనడానికే వల్లకాదు"

"ఏం జరిగింది నాయనా?"

"ఏం చెప్ప నమ్మా? రెండు సంవత్సరాలు ఖాళీపడిన వుద్యోగం, మూడువందలు గడ్డితిని వొక కృష్ణాజిల్లా వాడి కిచ్చాడు. వొక మేష్టరు మూడు నెలలు సెలవు పెట్టగా అది నాకిచ్చాడు"

జీతం–"

"నెలకి పాతికరూపాయలు"

"మూడు మాసాలా?"

"అదేనా దక్కితేనా? వారంరోజులు కాలే దింకా ఆయన సెలవుపెట్టీ, "నాకిప్పుడు సెలవు అక్కర్లే" దంటూ మొన్ననే మళ్లీ పనిలో ప్రవేశించాట్ట"

"మరి నీ కెలా యిచ్చాడూ ప్రెసిడెంటూ?"

"నిన్న రాత్రి నాకు ఆర్డరు రాశాడు. ఇవాళ నేనక్కడ వుండగానే, టపాలో, ఆయన మళ్లీ తన పనిలో చేరినట్టు రిపోర్టు వచ్చింది"

"చివరికి ఫలితం యేమిటి నాయనా?"

"బుర్ర గోక్కుంటూ నేనింటికి రావడం"

"వాడమ్మకడుపు కాలిపోను. బతికి బట్టకడతాడా యీ ప్రెసిడెంటు?"

"బోలెడుసొమ్ము తగులడింది. నిక్షేపంలాంటి అవు పోయింది. చివరికి నెత్తికి చేతులు. సావుకారుదగ్గిర చేరనిమ్మంటే విన్నారా? వుద్యోగం - వుద్యోగం - చేతులారా కొంప ముంచేశారు మీనాన్న"

"ఇల్లా అవుతుం దని నాకేమి తెలుసునూ? అయినవాళ్ళు, కానివాళ్లు కూడా వుద్యోగాలు చేస్తూ విరగబడిపోతూవుంటే నాకొడుక్కూడా అలా వుండాలని గంపెడాశ పెట్టుకుని యింగ్లీషు చదివించాను; కాని దైవానుగ్రహం లేదు. నేనేం చెయ్యగలనూ."

"నువ్వింకేమీ చెయ్యనక్కరలేదు. నీశక్తికొద్దీ నన్ను చదివించావు. అది నాశుభం కోరే. సందేహం లేదు; కాని వుద్యోగం నాతత్వానికి సరిపడదంటే విన్నావు కావు.... అయిం దేదో అయిపోయింది. నీతరం వేరూ, నాతరం వేరూ, మాకాలపువాళ్ల ఆశలూ, అవసరాలూ వేరూనూ. ఇది మీకు తెలవదు. చెబితే బోధపడదు. మీతప్పల్లా యిదే"

"అయితే నువ్విప్పు డేం చేస్తా నంటావు నాయనా?"

"అమ్మా! కాలం మారింది. దృక్పథాలు మారిపోయాయి. వృత్తికి గౌరవం. చూపే రోజు లివి. నలుగురికీ వుపకరించీ వన్నీ మంచి వృత్తులే. మంచీ చెడ్డా నడకలో వుంది కాని వృత్తిలోయేమీ లేదు"

"తెనిగించి చెబుదూ నలిపి చంపకా"

"కోప్పడకు నాన్నా!"

"మతిపోయి యేడుస్తూ వుంటే వుపన్యాసం పేలగొడతా వేమిటి మరీ?"

"అయితే విను. నేనిక కాఫీ హొటలూ, భోజన హొటలూ పెడతాను"

"అయ్యో!"

"వోరి నీమొహం మండా...."

"తిట్టకండీ"

"అమ్మా నువ్వూరుకో. తిట్టనియ్యి. నాన్నా! మన వూర్వు లెప్పుడేనా నౌకరీ చేశారా? మనవంశాని కది మంచిదేనా? ఇంగ్లీషు మనకి కులవిద్యేనా?"

"అయితే?"

"వుద్యోగా లంటే గౌరవం వుండీ రోజుల్లోనూ, అవి దొరికీ రోజుల్లోనూ నా కింగ్లీషు మొదలుపెట్టించావు. నేను తయారయాటప్పటికి గ్రహాలు వక్రించాయి"

"నీది దరిద్రజాతకం. అంచేతే నాకష్టమంతా బుగ్గయిపోయింది"

"ఎప్పుడూ శాపాలే మీకూ. ఇప్పు డేనా వూరుకోండి"

"నువ్వు నోరు మూసుకో, మనవాడు పూటకూటిల్లు పెడతానంటే చంకలెగరవేసుకోమంటావూ?"

"నావుద్యోగం కోసం నువ్వు చేసిన పనులు అంతకంటే మంచివా నాన్నా?"

"ఛీ, అప్రాచ్యుడా!"

"నువ్వు తిడతా వని యెరుగుదును; కాని అది తప్ప నేను మరోటి చెయ్యను"

"ఈవూరే అన్నమాటేమిటి నాయనా? మరో ప్రెసిడెంటు లేదూ లోకంలోనూ? పూటకూటిల్లేమిట్రా నలుగురూ నవ్వడానికీ?"

"అమ్మా! నీ కసలే తెలవదూ ప్రపంచకం. మీకేమి చెప్పీ వొప్పించడం కష్టం అయినా విను. తెలుగువాడికి యిల్లు కదిలితే తన దేశంలోనే తెలుగుభోజనం దొరకడం లేదు. "అయ్యో! నాతత్వానికి సరిపడ్డ భోజనం దొరకడం లే"దని విచారం కూడా లేదు. అక్కడక్కడ మనవాళ్లు కొందరు హొటళ్లు నడుపుతున్నారు; గాని వాళ్లలో చాలామందికి వ్యవహారజ్ఞానం లేదు. వచ్చీ వాళ్లకి అభిమానమున్నూ తక్కువే. అంచేత నేను కొత్త పద్ధతులతో హొటలు పెడతాను. కాఫీహొటలుకూడా వుంటే బాగా కిడుతుంది. దేశదేశాలవాళ్లు మన దేశం వచ్చి కాఫీహొటళ్లూ, భోజనహొటళ్లూ పెట్టి లక్షాధికారు లవుతూ వుండగా మన తెనుగుకుర్రాళ్లు దూరం యోచించలేక దిక్కుమాలిన నౌకరీలకోసం యెగబాకుతున్నారు. పైగా ఆవిజాతీయ పదార్థాలు తినడంవల్ల తెనుగురక్తం చప్పబడిపోతోంది కూడానూ"

"దేశం యెలా పోతే నీకేమిరా?"

"అయితే యేవృత్తయితే యేమమ్మా?"

(ప్రబుద్ధాంధ్ర - ఏప్రిల్, 1935)